

Konsultacije s lokalnom zajednicom o osnivanju REKOM

Zenica, Bosna i Hercegovina

6. mart 2010.

Konsultacije su organizovali Udruženje/udruga BH novinari i Savez udruženja logoraša ZE-DO kantona. Skupu je prisustvovalo 41 učesnik i to predstavnici udruženja žrtava, logoraša, nevladinih organizacija, novinari, kao i predstavnici gradskih ustanova (Centar za socijalni rad i Centar za mentalno zdravlje). Uvodničar je bio Amir Kulagić, član Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM (Srebrenica, BiH) a dosadašnji tok konsultativnog procesa predstavila je Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija). Skup je moderirala Borka Rudić, generalna tajnica BH novinara (BiH).

Prijedlozi, mišljenja i preporuke učesnika/ca:

Strašna iskustva ispričati i zabilježiti kao opomenu novim generacijama.

Žrtve torture, progona i silovanja, kao i porodice koje su izgubile svoje najmilije, ono što su doživjele ili izgubile nikada ne mogu zaboraviti, jer sa tim svojim tajnama, mislima, bolima i gubicima, žive svakodnevno. Ako se već navedene činjenice ne mogu zaobići niti zaboraviti, onda se moraju istražiti, utvrditi, dokumentovati i tumačiti, ali na jedan objektivan, istinit i pošten način. Strašna iskustva treba ispričati i zabilježiti kako bi ostala kao opomena novim generacijama da se ne bi i njima isto desilo. (Amir Kulagić, član Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM, Srebrenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. art 2010.)

Za logoraše je najvažnije da njihov status bude regulisan zakonom. REKOM može da pomogne da se čuje glas logoraša.

Poručujem da nema niko pravo da umjesto mene priča bilo gdje, jer ja sam taj koji sam to doživio. Ja mogu dati mandat ili punomoć onome ko će mene zastupati. Dakle, to je poruka onima koji idu sada na izbore: nemaš pravo u ime mene i onih koje ja zastupam – logoraše, da pričaš o meni, da li je nas hiljadu, dvije, pet ili deset! I REKOM treba da bude institucija samo da čuje riječ onih koji su to doživjeli. (Zahid Kremić, predsjednik Udruženja povratnika općine Doboj, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Između ostalog, zadatak REKOM-a, kako sam ga ja shvatio i kako bi trebao da radi, je da ipak mi imamo svog predstavnika koji će govoriti o nama. Mi u ovom slučaju nismo ni blizu ravnopravnosti, mi smo pod nogama svima, jer nas kao žrtava nema nigdje – ni u zakonu, ni u pravilu, ni u čemu, a oni svi imaju negdje nešto. I mnogi se udaraju u prsa i raspravljaju o nama, da li u onoj emisiji Pošteno, da li u bilo kojoj emisiji koje prave neprikladno, a na račun nas. A nas po pravilu nema nigdje. (Nazif Bajrić, predstavnik logoraša, Visoko, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Mi smo ogoljeni kao logoraši, mi smo najveća bijeda u svojim sredinama. Maloprije je kolega rekao – nema zakona. Mi jednostavno ne možemo ni da registrujemo sve ljude, nemamo sredstava, bijedni smo sa sredstvima. Osim toga, Maglaj je bio devet mjeseci u okruženju i ne prihvataju nas baš ni naši u Maglaju. Stalno govore: 'I mi smo logoraši, i mi smo devet mjeseci bili u okruženju.' A mislim da to nije baš prava činjenica. Mi smo ogoljeni, mi nemamo ni naknade za ono što smo prepatili, nemamo ni naknade za nestale stvari, za porušene kuće. Dakle, mi smo na repu zbivanja. (Ramiz Mačković, predsjednik Udruženja logoraša, Maglaj, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Najbitnije bi bilo, svi se slažu – bar ovi koji su bili u logoru, da uđemo negdje u zakon, da nas ima, da smo ljudi kao i ostali. (Bekir Menzilović, predsjednik Udruženja logoraša, Kakanj, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Treba izvršiti atak, pritisak na našu vlast da se ovim ljudima ukaže u zakonu, nekim članom da su to ljudi koji su ostali živi ali su pretrpili bol, muke i belaj od '92. do '95., da bi se ljudi osjećali normalnim građanima ove države. Tim ljudima treba dati prostora, i ova komisija mislim bi bilo dobro da krenu prema vlasti, izvršnoj, zakonodavnoj u svim državama i u našoj državi, kako bi se ovi ljudi uveli u zakon, da imaju neka prava. Nije to više samo finansijska stvar, treba i moralno te ljude podržati. (Tahir Mandžuka, predsjednik Udruženja porodica šehida i poginulih boraca, Kakanj, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

REKOM treba da uključi žene žrtve silovanja u kućnim pritvorima, a takođe i muškarce, koji o tome još uvek ne govore.

Ono što bih željela jeste da postavim pitanje predstavnicima REKOM-a, a to je: da li će se REKOM baviti samo pitanjem žrtava koj su evidentirane u logorima ili će se baviti i pitanjima žrtava koje su preživjele torturu, traumu, a pri tome nisu evidentirane u logorima? Kada o ovome govorim mislim na mnogobrojne žene, koje su preživjele ratnu traumu silovanja u kućnim pritvorima, bilo da su odvođene ili maltretirane u tim pritvorima. Bilo bi dobro da ih Koalicija za REKOM uključi u svoj program, ali i one muškarce koji još uvijek nisu smogli hrabrosti da progovore, ili nisu evidentirani. (Sabiha Husić, direktorica nevladine organizacije Medica, Zenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, 6. mart 2010.)

REKOM treba da bude neovisan od bilo kojeg uticaja, i da u njemu, prevashodno, odlučuju, žrtve.

Da to bude strogo, jasno i precizno formirano tijelo koje će biti neovisno od bilo kojeg ličnog uticaja, da u njemu rade i odlučuju ljudi koji su, prevashodno, prošli ove patnje, jer su oni najmeritoriji da svjedoče te oblike zlostavljanja. (Sead Drljo, predsjednik Društva socijalnih radnika, Zenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, 6. mart 2010.)

Naša prošlost je živa crna knjiga koju REKOM mora da pročita, da svi čuju istinu.

Ja nas vidim kao jednu živu crnu knjigu koja hoda istinom prostorima bivše Jugoslavije. Ti ljudi, koji budu tu, moraju naći snage da tu živu istinu crne knjige pročitaju cijelome svijetu. Ako je niko ne pročita, nema istine na ovim prostorima! Zadao bih zadatak REKOM-u da sabere snage, i ljudi koji će biti u REKOM-u da mogu to čitati, da to prođe svijet, jer je tu istina. A sve ono ostalo što govore oni što nas predstavljali, sve je to živa farsa! Nema nas nigdje! I danas smo mi žrtve! I danas smo žrtve! (Nazif Bajrić, predsjednik Udruženja logoraša, Visoko, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Jedino REKOM može da obezbudi da se čuje glas žrtava i svedoka.

Ono što REKOM može da dobije je nešto što Hag nema i što nemaju države, a to su ova svedočenja žrtava i svedoka koja će biti organizovana zato što se rad svih komisija za istinu zasniva zapravo na uzimanju izjava od žrtava i svedoka. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Beograd, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Žrtve koje su stradale u redovima za hljeb, mlijeko, ili na trgu daju posebnu težinu zločinu. REKOM treba da im posveti posebnu pažnju.

Kada gledam na rat i ratna zbivanja svugdje u svijetu kroz istoriju su se gubile brojke o onima koji nikada nisu bili zarobljeni, nikada nisu učestvovali u sukobima, nikada nisu bili na frontovima, na bojištu, nego su stradali u redovima za hljeb, mlijeko, te tako što su se našli na trgu ispred robne kuće Bosanka u trenutku kada je pala granata. Meni su te civilne žrtva rata jako važne i bilo bi dobro da i REKOM povede računa o tim politički nebitnim žrtvama, uslovno rečeno. Važne su zato što i te brojke o civilnim žrtvama rata govore i daju upravo političku težinu zločinu na neki način. (Duška Andrić-Ružičić, Udruženje žena INFOTEKA, Zenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Logoraši se savršeno razumiju, nezavisno od vere i nacije. Problemi doalze kada se umiješa politika.

Ono što se može zaključiti iz kontakata, razgovora sa logorašima, da li oni dolazili iz Republike Srpske, iz Hercegovine ili Bošnjaka koji su bili ovdje u logorima, logoraši se u potpunosti razumiju. Znači Bošnjak razumije katolika i pravoslavca. Na tom fonu nema problema. Problemi dolaze u trenutku kada se u sve to umiješa politika. Ukoliko REKOM u organizaciji cijelog posla isključi politiku, mislim da je uspjeh zagarantovan. (Samir Pojskić, Kantonalni odbor logoraša Zeničko-dobojskog kantona, Zenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)

Logoraš očekuje da bude priznat kao žrtva. To je za njega moralna i ljudska satisfakcija.

Ta moralna, ljudska satisfakcija, kada vam se kaže: jeste, vi gospodine ste bili žrtva. Žrtva torture i zločina. To je ono što logoraš očekuje. (Samir Pojskić, Kantonalni odbor logoraša Zeničko-dobojskog kantona, Zenica, BiH, Konsultacije sa lokalnom zajednicom, Zenica, BiH, 6. Mart 2010.)

Međunarodnim standardima definisati šta je žrtva, šta je civilna žrtva, šta je žrtva seksualnog zlostavljanja, šta je logor, šta je sabirni centra.

REKOM vjerovatno u uvodnom dijelu svog rada mora dati pojmovnik, mora jasno definisati šta pod žrtvom podrazumijeva REKOM, šta pod logorom itd. Najsigurniji način, oko čega se treba složiti, jeste da postoje međunarodni standardi i definicije i da ti standardi moraju biti preuzeti. Ali se ne može krenuti u rad ako se ne utvrdi tačno pojmovnik šta je žrtva, šta je civilna žrtva, šta je žrtva seksualnog nasilja, šta je žrtva prisilnog zatvaranja itd., itd. I ovo, šta je logor, šta je sabirni centar, šta je mjesto prisilnog zatvaranja itd. Jedino oko čega bi se mogao postići konsenzus ili dogovor jesu međunarodni standardi definisanja tih pojmova. (Amir Kulagić, član Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM , Srebrenica, BiH, Zenica, BiH, 6. mart 2010.)